

ρικός Steven Runciman εἰς μικρὸν πρόλογον ἔγραψεν ὅτι εἴμεθα πολὺ ὑποχρεωμένοι εἰς τὸν συγγραφέα, διότι μᾶς ἔδειξε μὲ πλῆθος κειμένων καὶ μὲ τὴν μεγάλην εἰσαγωγὴν τοῦ πρώτου τόμου τὴν σημασίαν τοῦ μεσαιωνικοῦ κράτους τῆς Γενούης καὶ τῆς νήσου Χίου διὰ τὴν Μεσόγειον. Ἡ γνῶσις τῆς σημασίας τῆς Γενούης βοηθεῖ καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν κατανοήσιν τῆς ἀντιπάλου Βενετίας.

Ὁ κ. Ἀργέντης ἀνήκει εἰς τὴν τετάρτην γενεὰν Χίων ποὺ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τὸ 1822. Ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν εἰς ἀγγλικὸν πανεπιστήμιον καὶ διὰ τῆς φιλολογίας ἐγνώρισε καὶ ἐθαύμασε τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ ἠθέλησε τότε νὰ γνωρίσῃ καὶ τὴν νέαν. Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ὑπηρέτησε κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ἔπειτα δ' ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ὑπηρεσίαν τῆς Χίου. Σειρὰ μακρῶν μελετῶν καὶ ἐγγράφων ἐδημοσιεύθη ὑπ' αὐτοῦ. Καμμία ἄλλη ἑλληνικὴ περιφέρεια δὲν ἐξηρουνήθη τόσον λεπτομερῶς ὅσον ἡ Χίος. Τὸ τρίτομον νεώτερον ἔργον αὐτοῦ περὶ τῆς Κατοχῆς τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Γενοατῶν δὲν εἶναι τὸ τελευταῖον.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.— Πότε καὶ ὑπὸ τίνων κατεστράφη τὸ βόρειον ἥμισυ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ «Θησείου», ὑπὸ Ἀναστ. Ὁρλάνδου.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΗ ΜΕΛΟΥΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ.— Περὶ τῆς τάξεως στοιχείων μὴ Ἀβελιανῶν συμπλεγμάτων, ὑπὸ Παντ. Κ. Ρόκου*. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάνν. Ξανθάκη**.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ὁ κ. A. Chatelet διὰ τὴν ἀπόδειξιν βοηθητικῆς προτάσεως ὠρισμένου θεωρήματος τῶν p -συμπλεγμάτων τοῦ Sylow χρησιμοποιεῖ τὴν ἰσότητα:

$$(\alpha \times \beta)^{p'} = (\alpha^{p'}) \times (\beta^{p'})$$

Ἡ ἰσότης αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὴν σελ. 245 τοῦ I τόμου τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Chatelet τὸ ὅποῖον φέρει τὸν τίτλον: Arithmétique et Algèble moderne (τὸ σύμβολον \times εἶναι τὸ σημεῖον τῆς πράξεως τοῦ συμπλέγματος).

* PANT. ROKOS, Des ordres des éléments de groupes non Abélien.

** Ἀνεκοινώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 12 Φεβρ. 1959.

Τὰ στοιχεῖα α καὶ β τοῦ συμπλέγματος δὲν εἶναι ἀντιμεταθετικά, ἐπομένως ἡ ἰσότης αὕτη δὲν εὐσταθεῖ.

Ἡ παρατήρησις αὕτη μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν διατύπωσιν καὶ ἀπόδειξιν τριῶν θεωρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην μὲ τοὺς ἀριθμοὺς 4.2, 4.4 καὶ 5.1 καὶ ἀφοροῦν τὴν τάξιν στοιχείων μὴ Ἀβελιανῶν συμπλεγμάτων.

Εἰς τὰς § 2 καὶ 3 ταξινομοῦνται καταλλήλως καὶ ἐξετάζονται διάφορα γνωστὰ θεωρήματα καὶ ὁρισμοὶ ἐπὶ τοῦ γινόμενου καὶ τοῦ συνενώματος συμπλόκων (complex) καὶ ὑποσυμπλεγμάτων, ἐπίσης γενικεύεται κατὰ κάποιον τρόπον ἐλαφρῶς ἡ πρότασις 2.6.2 διὰ τῆς προτάσεως 2.6.3, διὰ τὴν νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀκολούθως εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἀναφερθέντων θεωρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ θέμα τῆς ἐργασίας ταύτης.

Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω ἰδιαιτέρως τὸν καθηγητὴν κ. Φ. Βασιλείου εἰς τὰς ὑποδείξεις τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἡ τελικὴ ἐμφάνισις τῆς μετὰ χεῖρας μελέτης.

§=2 Γινόμενον συμπλόκων.

Ὅρισμοί:

2.1 Ἐγγεγραμμένα εἶναι ἓνα σύνολον ἐφωδιασμένον μὲ μίαν ἰσότητα καὶ πράξεις.

2.2 Σύμπλεγμα εἶναι μία ἄλγεβρα μὲ μίαν πράξιν προσεταιριστικὴν, μὲ μοναδικὸν οὐδέτερον στοιχεῖον καὶ μοναδικὸν ἀντίστροφον διὰ κάθε στοιχεῖον τοῦ συμπλέγματος.

2.3 Σύμπλοκον εἶναι κάθε μὴ κενὸν ὑποσύνολον μιᾶς ἄλγεβρας.

2.4 Ὑποσύμπλεγμα ἑνὸς συμπλέγματος εἶναι ἓνα σύμπλοκον αὐτοῦ, ἀποτελοῦν καθ' ἑαυτὸ ἓνα σύμπλεγμα.

Εἰς τὰ ἐπόμενα αἱ ἄλγεβραι μὲ τὰς ὁποίας ἀσχολούμεθα εἶναι συμπλέγματα.

Παραδείγματα καὶ λεπτομέρειαι τῶν ἀνωτέρω ὁρισμῶν ὑπάρχουν εἰς τὸ [4] σελίδες 4 καὶ 5.

2.5 Γινόμενον δύο συμπλόκων A καὶ B , ἑνὸς συμπλέγματος Σ , ὀνομάζεται τὸ σύνολον ὄλων τῶν στοιχείων $\alpha \times \beta$ ὅπου $\alpha \in A$ καὶ $\beta \in B$ παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου $A \times B$ (\times πράξις τοῦ συμπλέγματος Σ).

2.5.1, ἤτοι τὸ γινόμενον $A \times B$, ὀρίζεται διὰ τῆς σχέσεως:

$$\{ \chi \in A \times B \mid \chi = \alpha \times \beta, \alpha \in A, \beta \in B \}$$

Εἶναι δυνατὸν τὸ ἓνα τῶν συμπλόκων ν' ἀποτελῆται ἀπὸ ἓν μόνον στοιχεῖον π.χ. $A = \{ \alpha \}$, ὅποτε γράφομεν $\alpha \times B$ ἀπλῶς καὶ ὄχι $\{ \alpha \} \times B$

([2] σελίς 25).

Διὰ τὸ γινόμενον συμπλόκων εἶναι γνωστὰι α προτάσεις:

2.6.1 Τὸ γινόμενον δύο ὑποσυμπλεγμάτων A καὶ B ἑνὸς συμπλέγματος Σ εἶναι τότε καὶ μόνον ὑποσύμπλεγμα, ὅταν $A \times B = B \times A$

([2] εις τήν §=8 και [6] §=1.2.2. προτ. 7)

2.6.2 Το γινόμενον ν υποσυμπλεγμάτων, A_1, A_2, \dots, A_n ενός συμπλέγματος Σ είναι υποσύμπλεγμα του Σ , όταν τα υποσυμπλέγματα A_i είναι ανά δύο αντιμεταθετικά, ήτοι $A_i \times A_k = A_k \times A_i$.

([6], §=1.2.2 προτ. 7).

Το αντίστροφον τής προτάσεως αὐτῆς δὲν ἀληθεύει:

Παράδειγμα:

1) Ὅρίζομεν ἕνα σύμπλεγμα μὲ ὀκτώ στοιχεῖα ὡς ἀκολούθως:

$\alpha^4=1, \beta^2=1, \alpha \times \beta = \beta \times \alpha^3$ καὶ ἡ πράξις τοῦ συμπλέγματος \times εἶναι προσεταιριστική.

([1] σελίς 247 ἄσκησης 5).

Τότε τὰ στοιχεῖα τοῦ συμπλέγματος εἶναι $\{1, \alpha, \alpha^2, \alpha^3, \beta, \alpha \times \beta, \alpha^3 \times \beta\}$ ἔχομεν δὲ $\beta \times \alpha = \alpha^3 \times \beta, \beta \times \alpha^2 = \alpha^2 \times \beta$ καὶ $\beta \times \alpha^3 = \alpha \times \beta$.

Ὑποσυμπλέγματα 2ας τάξεως εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

$$\Sigma_1 = \{1, \beta\}, \Sigma_2 = \{1, \alpha \times \beta\}, \Sigma_3 = \{1, \alpha^2 \times \beta\}$$

$$\Sigma_4 = \{1, \alpha^3 \times \beta\}, \Sigma_5 = \{1, \alpha^2\}$$

Ὑποσυμπλέγματα 4ης τάξεως εἶναι τὰ:

$$S_1 = \{1, \alpha, \alpha^2, \alpha^3\} \quad S_2 = \{1, \alpha^2, \beta, \alpha^2 \times \beta\}$$

$$S_3 = \{1, \alpha^2, \alpha \times \beta, \alpha^3 \times \beta\}$$

Ἔχομεν διὰ τὸν πολλαπλασιασμόν:

$$\Sigma_1 \times \Sigma_2 = \{1, \alpha \times \beta, \beta, \alpha^3\}$$

$$\Sigma_2 \times \Sigma_1 = \{1, \beta, \alpha \times \beta, \alpha\}$$

ὅθεν $\Sigma_1 \times \Sigma_2$ δὲν εἶναι ἴσον μὲ $\Sigma_2 \times \Sigma_1$

$$\Sigma_1 \times \Sigma_2 \times \Sigma_5 = \{1, \alpha \times \beta, \beta, \alpha^3, \alpha^2, \alpha^3 \times \beta, \alpha^2 \times \beta, \alpha\} = \Sigma$$

Ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου παρατηροῦμεν

1ον) ὅτι $\Sigma_1 \times \Sigma_2$ δὲν εἶναι υποσύμπλεγμα καὶ ἔχομεν ὅτι $\Sigma_1 \times \Sigma_2$ δὲν εἶναι ἴσον μὲ $\Sigma_2 \times \Sigma_1$ (2.6.1) καὶ 2ον) ὅτι $\Sigma_1 \times \Sigma_2 \times \Sigma_3$ εἶναι υποσύμπλεγμα τοῦ Σ , χωρὶς νὰ ἰσχύη διὰ τὰ $\Sigma_1, \Sigma_2, \Sigma_3$ ἡ αντιμεταθετικότητα.

Δίδομεν κατωτέρω μίαν γενίκευσιν τοῦ θεωρήματος 2.6.2.

Ἐὰν A_1, A_2, \dots, A_n εἶναι υποσυμπλέγματα ἑνὸς συμπλέγματος Σ , τὰ σύμπλοκα $\prod_{j=1}^{\nu} A_j$ διὰ $i=1, 2, \dots, \nu$ εἶναι τότε καὶ μόνον υποσυμπλέγματα τοῦ Σ ὅταν ἰσχύη ὅτι:

$$A_i \times \prod_{j=i+1}^{\nu} A_j = \prod_{j=i+1}^{\nu} A_j \times A_i \quad \text{διὰ } i=1, 2, \dots, \nu-1.$$

Ἡ συνθήκη εἶναι ἐπαρκής.

Πράγματι, διότι διὰ $n=2$ είναι η πρότασις 2.6.1. Έστω τώρα ότι ισχύει διὰ $n=k$, θα δείξωμεν ότι ισχύει διὰ $n=k+1$.

Έπειδὴ ισχύει ὁ προσεταιριστικός νόμος, ἔχομεν ὅτι $\prod_{i=1}^{k+1} A_i = A_1 \times \prod_{j=2}^{k+1} A_j$. Τὸ $\prod_{i=2}^{k+1} A_i$ ἀποτελεῖται ἀπὸ k συμπλέγματα διὰ τὰ ὁποῖα ισχύει ἡ ὑπόθεσις τοῦ θεωρή-

ματος, ἄρα τὸ $\prod_{j=2}^{k+1} A_j$ εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ , ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ θεωρήματος ἔχομεν $A_1 \times \prod_{j=2}^{k+1} A_j = \prod_{j=2}^{k+1} A_j \times A_1$ ἔπεται ἐκ τῆς προτ. 2.6.1 ὅτι τὸ $\prod_{i=1}^{k+1} A_i$ εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ .

Ἡ συνθήκη εἶναι ἀναγκαία:

διὰ $n=2$ ισχύει καὶ εἶναι ἡ προτ. 2.6.1. Θὰ δείξωμεν ὅτι ισχύει διὰ $n=k+1$, δεχόμενοι ὅτι ἀληθεύει διὰ $n=k$.

Ἔχομεν κατ' ἀρχὰς ὅτι $\prod_{i=1}^{k+1} A_i = A_1 \times \prod_{j=2}^{k+1} A_j$.

Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς τ. ἐπαγωγῆς τὸ $\prod_{j=2}^{k+1} A_j$, εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ , ἐπομένως ισχύει ὅτι:

$$A_i \times \prod_{j=i+1}^{k+1} A_j = \prod_{j=i+1}^{k+1} A_j \times A_i \quad (1)$$

διὰ $i=2,3,\dots,k$.

Ἀλλὰ τὸ $\prod_{i=1}^{k+1} A_i$, τὸ A_1 καὶ τὸ $\prod_{j=2}^{k+1} A_j$ εἶναι ὑποσυμπλέγματα τοῦ Σ , ὅθεν κατὰ τὴν προτ. 2.6.1 ἔχομεν ὅτι $A_1 \times \prod_{j=2}^{k+1} A_j = \prod_{j=2}^{k+1} A_j \times A_1$

ἄρα ἡ (1) ισχύει καὶ διὰ $i=1$.

2.6.4 ἡ συνθήκη $A \times B = B \times A$ εἶναι ἰσοδύναμος πρὸς τὴν συνθήκην

$$A \times BC^* B \times A$$

([3] σελίς 39).

2.7.1 Ἐνα ὑποσύμπλεγμα A , συμπλέγματος Σ , τὸ ὀνομάζομεν κανονικὸν (διακεκριμένον), ὅταν διὰ κάθε στοιχεῖον $\sigma \in \Sigma$ ισχύη ὅτι $\sigma \times A = A \times \sigma$.

Ἐκ τῶν θεωρημάτων τῆς §=2.6 συνάγονται ἀμέσως αἱ προτάσεις:

2.7.2 Τὸ γινόμενον δύο ὑποσυμπλεγμάτων A καὶ B ἐνὸς συμπλέγματος Σ , ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓνα εἶναι κανονικόν, εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ , διότι, ὅταν ἔχωμεν

* Τὸ C εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ περιέχεσθαι.

$\beta \times A = A \times \beta$ διὰ κάθε στοιχείον $\beta \in B$, συνάγεται κατὰ μείζονα λόγον, ὅτι $A \times B = A \times B$.

2.7.3 Ἐὰν A καὶ B εἶναι κανονικὰ ὑποσυμπλέγματα τοῦ συμπλέγματος Σ , τότε καὶ τὸ $A \times B$ εἶναι κανονικὸν ὑποσύμπλεγμα αὐτοῦ. Διότι ἰσχύει $A \times B = B \times A$.

Διὰ κάθε $\sigma \in \Sigma$ καὶ $\alpha \times \beta \in A \times B$ ἔχομεν: $\sigma^{-1} \times \alpha \times \beta \times \sigma = \sigma^{-1} \times \alpha \times \sigma \times \sigma^{-1} \times \beta \times \sigma$, ἀλλ' ἐπειδὴ A καὶ B εἶναι κανονικὰ ὑποσυμπλέγματα τοῦ Σ ἔχομεν ὅτι $\sigma^{-1} \times \alpha \times \sigma \in A$ καὶ $\sigma^{-1} \times \beta \times \sigma \in B$ ὅθεν $\sigma^{-1} \times \alpha \times \beta \times \sigma \in A \times B$ ὥστε τὸ $A \times B$ εἶναι κανονικὸν ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ .

2.7.4 Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ γινόμενον $A \times B$ δύο ὑποσυμπλεγμάτων A καὶ B ἐνὸς συμπλέγματος Σ , περιέχει ἕκαστον τούτων. δλδ.

$$ACA \times B \quad \text{καὶ} \quad BCA \times B.$$

§=3. Πλήρες συνένωμα.

3.1 Δίδονται δύο ὑποσυμπλέγματα A, B τοῦ συμπλέγματος Σ . Τὸ σύνολον τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὸ A ἢ εἰς τὸ B λέγεται συνολοσυνένωμα αὐτῶν καὶ τὸ συμβολίζομεν διὰ τῆς παραστάσεως (A, B) .

(Εἰς τὸν ὅρισμόν αὐτόν ἢ διάζευξις διὰ τοῦ ἢ δὲν ἀποκλείει τὴν σύνδεσιν).

Ὁ ὅρισμός τοῦ συνολοσυνενώματος ἐκφράζεται καὶ διὰ τῆς ἰσοδυναμίας:

$$3.1.1 \quad \{ \chi \in (A, B) \iff \chi \in A \text{ ἢ } \chi \in B \}$$

Ἐκ τῆς παρατηρήσεως 2.7.4 συνάγεται ὅτι:

$$3.1.2 \quad \text{Τὸ } (A, B) \text{ περιέχεται εἰς τὸ γινόμενον } A \times B \text{ ἤτοι } (A, B) \subset A \times B.$$

3.2 Τὸ πλήρες συνένωμα δύο ὑποσυμπλεγμάτων A καὶ B ἐνὸς συμπλέγματος Σ εἶναι τὸ ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ τὸ ὁποῖον παράγεται ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν στοιχείων τοῦ συνενώματος (A, B) .

Δηλ. τὸ πλήρες συνένωμα τῶν A καὶ B περιέχει ὅχι μόνον τὰ στοιχεῖα τῶν A καὶ B ἀλλὰ καὶ κάθε στοιχείον τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐκ τοῦ γινομένου στοιχείων οἰωνδήποτε λαμβανομένων ἐκ τῶν A καὶ B .

Παρίσταται τὸ πλήρες συνένωμα τῶν A καὶ B οὔτω $\overline{(A, B)}$.

([1] σελίς 54).

8.2.1 Εἶναι φανερόν, ἀπὸ τὸν προηγούμενον ὅρισμόν, ὅτι δὲν ἰσχύει πάντοτε $\overline{(A, B)} \subset A \times B$.

Παράδειγμα:

Εἰς τὸ συμμετρικὸν σύμπλεγμα τῶν ἀντικαταστάσεων τριῶν ἀντικειμένων τὸ S_3 , τὸ ὁποῖον εἶναι τάξεως 6 δηλ. ἔχει 6 στοιχεῖα τὰ

$$\{ (1), (12), (13), (23), (123) \text{ καὶ } (132) \}$$

θεωροῦμεν δύο ὑποσυμπλέγματα:

$$S' = \{ (1), (12) \} \text{ καὶ } S'' = \{ (1), (13) \}$$

Τὸ πλήρες συνένωμα αὐτῶν εἶναι τὸ

$$S_3 = \overline{(S', S'')}$$

Τὸ γινόμενον αὐτῶν $S' S''$ εἶναι τὸ σύνολον :

$$\{(1), (12), (13), (123)\}$$

Τὸ $S' \times S''$ δὲν ἀποτελεῖ ὑποσύμπλεγμα τοῦ S_3 .

Παρατηροῦμεν δέ :

$$1) (S', S'') = \{(1), (12), (13)\} \subset S' \times S''$$

ὅπως παρατηρήσαμεν εἰς τὴν § 3.1.2.

$$2) \Delta\epsilon\acute{\nu} \text{ ἰσχύει } \overline{(S', S'')} \subset S' \times S''$$

ὅπως προηγουμένως ἐλέχθη.

Εἰς ποῖαν περίπτωσιν τὸ πλήρες συνένωμα δύο ὑποσυμπλεγμάτων ἐνὸς συμπλέγματος εἶναι ἴσον πρὸς τὸ γινόμενον αὐτῶν ;

Τὸ κάτωθι θεώρημα δίδει ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο.

3.3 Ἰκανὴ καὶ ἀναγκαία συνθήκη, ἵνα $\overline{(A, B)} = A \times B$, (ὅπου A, B ὑποσυμπλέγματα ἐνὸς συμπλέγματος Σ) εἶναι τὸ γινόμενον $A \times B$ νὰ εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ .

Ἡ συνθήκη εἶναι ἀναγκαία : διότι τὸ $\overline{(A, B)}$ ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ 3.2 εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ , ἄρα κατὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ $A \times B$ εἶναι ὑποσύμπλεγμα αὐτοῦ.

Ἡ συνθήκη εἶναι ἱκανή :

α) ἀποδεικνύομεν ὅτι $A \times B \subset \overline{(A, B)}$, διότι διὰ κάθε $\chi \in A \times B$ ἔχομεν $\chi = \alpha \times \beta$ ὅπου $\alpha \in A$ καὶ $\beta \in B$, ὅθεν $\alpha \in (A, B)$ καὶ $\beta \in (A, B)$ ἀλλὰ κατὰ τὸν ὀρισμὸν 3.2 τὸ $\alpha \times \beta \in \overline{(A, B)}$.

β) ὅτι $\overline{(A, B)} \subset A \times B$ φαίνεται ἐκ τούτου κάθε $\chi \in \overline{(A, B)}$ εἶναι γινόμενον πεπερασμένων στοιχείων τῶν A καὶ B καὶ ἀφοῦ ἰσχύει ὅτι $A \times B = B \times A$ κατὰ τὴν προτ. 2.6. τὸ χ τελικῶς θὰ γράφεται $\chi = \alpha \times \beta$ ὅπου $\alpha \in A$ καὶ $\beta \in B$, ὅθεν $\chi \in A \times B$.

3.3.1 Ἡ γενίκεσις τῆς προηγουμένης προτάσεως γίνεται οὕτω : Τὸ πλήρες συνένωμα μιᾶς οἰκογενείας ὑποσυμπλεγμάτων $\{A_i, i \in I\}$ ἰσοῦται πρὸς τὸ γινόμενον αὐτῶν, ὅταν τὰ A_i εἶναι ἀνά δύο ἀντιμεταθετά, ἦτοι :

$$A_i \times A_k = A_k \times A_i \text{ διὰ } i \text{ καὶ } k \in I$$

$$([6] \text{ §} = 1.2.2. \text{ προτ. } 7)$$

§=4. Τάξεις στοιχείων συμπλεγμάτων μὴ Ἀβελιανῶν.

4.1 Θεωροῦμεν ἓνα σύμπλεγμα Σ , τοῦ ὁποῖου τὸ οὐδέτερον στοιχεῖον καλοῦμεν e . Τάξις τ ἐνὸς στοιχείου $\alpha \in \Sigma$, λέγεται ὁ μικρότερος φυσικὸς ἀριθμὸς τ , ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ιδιότητα : $\alpha^\tau = e$.

4.1.1 Ἐν σύμπλεγμα Σ λέγεται πεπερασμένον, ὅταν τὸ πλῆθος τῶν στοιχείων του εἶναι πεπερασμένον, ὁ ἀριθμὸς τῶν στοιχείων του λέγεται τάξις τοῦ συμπλέγματος.

Ἐὰν ἡ τάξις ἑνὸς συμπλέγματος εἶναι ν καὶ ἡ τάξις ἑνὸς στοιχείου $\alpha \in \Sigma$ εἶναι τ , τότε, ὡς γνωστόν, ἔχομεν ὅτι:

$$\nu \equiv 0 \pmod{\tau}$$

ὁμοίως, διὰ κάθε φυσικὸν ἀριθμὸν μ , διὰ τὸν ὅποιον ἔχομεν:

$$\alpha^\mu = e$$

προκύπτει ὅτι:

$$\mu \equiv 0 \pmod{\tau}$$

4.2 Θεώρημα: Ἐὰν A_1, A_2, \dots, A_ν εἶναι ὑποσυμπλέγματα ἑνὸς συμπλέγματος Σ , τοιαῦτα ὥστε

$$\alpha_i \times \prod_{j=i+1}^{\nu} A_j = \prod_{j=i+1}^{\nu} A_j \times \alpha_i \text{ διὰ κάθε } \alpha_i \in A_i \text{ καὶ } i=1, 2, \dots, \nu-1 \text{ τότε ἰσχύει ὅτι:}$$

$$(\alpha_i \times \beta)^\nu = \alpha_i^\nu \times \beta_1 \text{ διὰ } \beta \text{ καὶ } \beta_1 \in \prod_{j=i+1}^{\nu} A_j$$

Ἡ ἀπόδειξις διὰ τῆς πλήρους ἐπαγωγῆς.

Διὰ $\nu=1$ ἰσχύει, διότι $(\alpha_i \times \beta)^1 = \alpha_i \times \beta$.

Δεχόμεθα ὅτι ἰσχύει διὰ $\nu-1$ καὶ θὰ δείξωμεν ὅτι ἰσχύει διὰ ν .

Πράγματι ἔχομεν ὅτι:

$$(\alpha_i \times \beta)^\nu = (\alpha_i \times \beta)^{\nu-1} \times \alpha_i \times \beta \quad (1)$$

καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς τελείας ἐπαγωγῆς.

$$(\alpha_i \times \beta)^{\nu-1} = \alpha_i^{\nu-1} \times \beta'$$

ὁπότε ἡ ἰσότης (1) γίνεται

$$(\alpha_i \times \beta)^\nu = \alpha_i^{\nu-1} \times \beta' \times \alpha_i \times \beta \quad (2)$$

κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ θεωρήματος ἔχομεν:

$$(\beta' \times \alpha_i = \alpha_i \times \beta')$$

ἡ ἰσότης (2) μετασχηματίζεται τότε εἰς τὴν ἰσότητα:

$$(\alpha_i \times \beta)^\nu = \alpha_i^{\nu-1} \times \alpha_i \times \beta' \times \beta \quad (3)$$

ἀλλὰ $\beta' \times \beta = \beta_1 \in B$ καὶ ἡ ἰσότης (3) γίνεται

$$(\alpha_i \times \beta)^\nu = \alpha_i^\nu \times \beta_1$$

Τομὴ ὑποσυμπλεγμάτων.

4.3. Ἐὰν A, B εἶναι ὑποσυμπλέγματα ἑνὸς συμπλέγματος Σ , τὸ σύνολον τῶν στοιχείων τοῦ Σ τὰ ὅποια ἀνήκουν καὶ εἰς τὸ A καὶ εἰς τὸ B ὀνομάζεται τομὴ αὐτῶν καὶ σημειοῦται $A \cap B$ ἢ $[A, B]$.

Ὁ ὀρισμὸς αὐτὸς συμβολικὰ γράφεται:

$$4.3.1. \{ \chi \in [A, B] \iff \chi \in \Sigma \text{ καὶ } \chi \in A \text{ καὶ } \chi \in B \}$$

Ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τούτου, προφανῶς, προκύπτει ὅτι τὸ $[A, B]$ εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ .

4.3.2. Όμοίως ορίζεται η τομή μιας οικογενείας υποσυμπλεγμάτων A_i , $i \in I$ ενός συμπλέγματος Σ , ως το σύνολον τών κοινών στοιχείων τών A_i , δηλ. αν παραστήσωμεν τήν τομήν τών A_i δια τοῦ ΛA_i ἔχομεν ὅτι:

$$\chi \in \Lambda A_i \xleftrightarrow{i \in I} \chi \in \Sigma \text{ καὶ } \chi \in A_i \text{ διὰ κάθε } i \in I$$

4.4 Θεώρημα: Ἐάν A_1, A_2, \dots, A_n εἶναι υποσυμπλέγματα ἑνὸς συμπλέγματος Σ , τοιαῦτα ὥστε

$$\alpha_i \times \prod_{j=i+1}^n A_j = \prod_{j=i+1}^n A_j \times \alpha_i$$

διὰ κάθε $\alpha_i \in A_i$

$$\text{καὶ } [A_i, \prod_{j=i+1}^n A_j] = e \text{ διὰ } i=1, 2, \dots, n-1$$

Κάθε στοιχεῖον $\alpha_i \times \beta$ (ὅπου $\alpha_i \in A_i$ καὶ $\beta \in \prod_{j=i+1}^n A_j$) ὑψούμενον εἰς μίαν δύναμιν κ μᾶς δίδει ὡς ἐξαγόμενον στοιχεῖον τοῦ $\prod_{j=i+1}^n A_j$ τότε καὶ μόνον, ὅταν ἡ τάξις τοῦ α_i εἶναι διαιρέτης τοῦ κ .

Ἡ συνθήκη εἶναι ἰκανή, διότι κατὰ τὸ θεώρημα 4.2 ἔχομεν:

$$(\alpha_i \times \beta)^\kappa = \alpha_i^\kappa \times \beta_1 \quad (1)$$

ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν $\alpha_i^\kappa = e$ (§=4.1.1) ὁπότε ἡ ἰσότης (1) γίνεται

$$(\alpha_i \times \beta)^\kappa = \beta_1 \text{ καὶ } \beta_1 \in \prod_{j=i+1}^n A_j$$

Ἡ συνθήκη εἶναι ἀναγκαία:

ὑποθέτομεν ὅτι τὸ στοιχεῖον

$$(\alpha_i \times \beta)^\kappa \in \prod_{j=i+1}^n A_j$$

ἐπειδὴ δὲ ἰσχύει καὶ ἡ ἰσότης (1) ἔχομεν ὅτι:

$$\alpha_i^\kappa \times \beta = (\alpha_i \times \beta)^\kappa = \beta', \beta' \in \prod_{j=i+1}^n A_j \quad (2)$$

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν μας καὶ τὸ θεώρημα 2.6.3 τὸ $\prod_{j=i+1}^n A_j$ εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ Σ ὁπότε ἡ ἰσότης (2) γίνεται

$$\alpha_i^\kappa = \beta' \times \beta^{-1} \quad (3)$$

καὶ τότε τὸ στοιχεῖον α_i^κ εἶναι στοιχεῖον τοῦ A_i καὶ τοῦ $\prod_{j=i+1}^n A_j$

ἄρα κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ θεωρήματος

$$\alpha_i^\kappa = e \quad (4)$$

Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης ἰσότητος καὶ τῶν ὁρισμῶν 4.1.1 προκύπτει ὅτι $x \equiv 0$ (τ) (ὅπου τ ἡ τάξις τοῦ a_i).

4.4.1 Παράδειγμα: Ἐστῶσαν A_1, A_2, \dots, A_n κανονικὰ ὑποσυμπλέγματα, ἐνὸς συμπλέγματος Σ , καὶ ὅτι $[A_i, \prod_{j \neq i} A_j] = e$.

Ἐπειδὴ ἰσχύει $A_i \times A_n = A_n \times A_i$ (§ = 2.7.3), θὰ ἔχωμεν ὅτι $\prod_{i=1}^n A_i$ εἶναι ὑποσύμπλεγμα τοῦ T (§=2.6.2) καὶ τὸ ὀνομάζομεν A . Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς τὸ $\prod_{i=1}^n A_i$ εἶναι εὐθὺ ἀθροισμα τῶν A_i ([1] σελίς 158 §=15 τόμ. I).

Κάθε στοιχεῖον $\alpha \in A$ τίθεται τότε ὑπὸ τὴν μορφήν $\alpha = \alpha_1 \times \alpha_2 \times \dots \times \alpha_n$ (ὅπου $\alpha_i \in A_i$), καὶ κατὰ ἓνα μόνον τρόπον.

Κάθε στοιχεῖον $\alpha \in A$ τίθεται ὑπὸ τὴν μορφήν $\alpha_i \times \beta$ ὅπου $\alpha_i \in A_i$ καὶ $\beta \in \prod_{j=i+1}^n A_j$ τότε καὶ μόνον ὅταν $\alpha_n = e$ διὰ $n = i$.

καὶ $\beta = \alpha_{i+1} \times \alpha_{i+2} \times \dots \times \alpha_n$.

Ἐχομεν ἐπίσης $\alpha^* = \alpha_1^* \times \alpha_2^* \times \dots \times \alpha_n^*$.

(διότι ἡ σύνθεσις διὰ τῆς πράξεως \times γίνεται διὰ τῆς συνθέσεως τῶν ἀντιστοίχων συνιστωσῶν). Ὑπὸ αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις, ἂν $\alpha = \alpha_i \times \beta$ τὸ $\alpha^* \in \prod_{j=i+1}^n A_j$, τότε καὶ μόνον, ὅταν $\alpha_i^* = e$ δηλ. ὅταν $n \equiv 0$ (τι) (ὅπου τ_i ἡ τάξις τοῦ στοιχείου α_i).

Ἄλλὰ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἰσχύουν αἱ προϋποθέσεις τοῦ θεωρήματος 4.4 δηλ. $\alpha_i \times \prod_{j=i+1}^n A_j = \prod_{j=i+1}^n A_j \times \alpha_i$, ἀφοῦ τὸ $\prod_{j=i+1}^n A_j$ εἶναι κανονικὸν ὑποσύμπλεγμα τοῦ A .

καὶ $[A_i, \prod_{j=i+1}^n A_j] = e$ διότι τοῦτο εἶναι ἀναγκαία συνέπεια τῆς ὑποθέσεως

$$[A_i, \prod_{j \neq i} A_j] = e$$

5. Ἀκολούθως ἀποδεικνύεται ἓνα θεώρημα τὸ ὁποῖον εἶναι γενίκευσις τῆς γνωστῆς προτάσεως: ἂν α, β εἶναι στοιχεῖα Ἀβελιανοῦ συμπλέγματος τάξεων ἀντιστοίχως κ, λ τότε τὸ $\alpha \times \beta$ εἶναι στοιχεῖον τοῦ αὐτοῦ συμπλέγματος τάξεως (κ, λ) . (Μὲ τὸ (κ, λ) συμβολίζομεν τὸ Ε.Κ.Π. τῶν φυσικῶν ἀριθμῶν κ καὶ λ).

5.1. Θεώρημα: Ἄν A_1, A_2, \dots, A_n εἶναι ὑποσυμπλέγματα ἐνὸς συμπλέγματος Σ καὶ ἔχομεν $\alpha_i \times \prod_{j=i+1}^n A_j = \prod_{j=i+1}^n A_j \times \alpha_i$ διὰ κάθε $\alpha_i \in A_i$ εἶναι δὲ $[A_i, \prod_{j=i+1}^n A_j] = e$

καὶ $A_i \times \beta = \beta \times A_i$ διὰ $\beta \in \prod_{j=i+1}^n A_j$ διὰ $i=1, 2, \dots, n-1$.

Τότε ἡ τάξις τοῦ στοιχείου $\alpha = \prod_{i=1}^v \alpha_i$ εἶναι ἴση πρὸς τὸν ἀριθμὸν $(\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v)$

ὅπου τ_i εἶναι ἡ τάξις τοῦ α_i .

Κατ' ἀρχὰς ἀποδεικνύομεν ὅτι ἂν τ εἶναι ἡ τάξις τοῦ στοιχείου α τότε ἔχομεν ὅτι $\tau \equiv 0 \pmod{(\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v)}$.

Πράγματι ἂν $v=2$ ἔχομεν ὅτι:

$\alpha = \alpha_1 \times \alpha_2$ ὅθεν, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν $(\alpha_1 \times \alpha_2)^\tau = e$ συνάγεται ὅτι $\tau \equiv 0 \pmod{\tau_1}$

προτ. 4.4 (1) κατὰ τὴν ὑπόθεσιν $\alpha_1 \times \alpha_2 = \alpha_2 \times \alpha_1'$ ὅθεν ἐκ τῆς ἰσότητος $(\alpha_2 \times \alpha_1') = e$ προκύπτει ὅτι $\tau \equiv 0 \pmod{\tau_2}$ (2)

ἐκ τῶν ἰσοτήτων (1) καὶ (2) συνάγεται $\tau \equiv 0 \pmod{(\tau_1, \tau_2)}$.

Δεχόμεθα ὅτι ἰσχύει ἡ πρότασις διὰ $v-1$ ὑποσυμπλέγματα καὶ θὰ δεῖξωμεν ὅτι ἰσχύει διὰ v .

Πράγματι ἔχομεν $\alpha = \alpha_1 \times \prod_{i=2}^v \alpha_i$

ἐπειδὴ δὲ $\alpha = \prod_{i=2}^v \alpha_i \times \alpha_1'$ $\alpha_1' \in A_1$ καὶ ἔχομεν

$$e = \left(\prod_{i=2}^v \alpha_i \times \alpha_1' \right)^\tau = \left(\prod_{i=2}^v \alpha_i \right)^\tau \times \alpha_1'' \quad (3)$$

$\alpha_1'' \in A_1$ κατὰ τὸ θεώρημα 4.2 ἐκ τῆς ἰσότητος (3) ἡ ὁποία γράφεται

$\left(\prod_{i=2}^v \alpha_i \right)^\tau = \alpha_1''^{-1}$ συνάγεται ὅτι τὸ $\left(\prod_{i=2}^v \alpha_i \right)^\tau \in A_1$ καὶ $\left(\prod_{i=2}^v \alpha_i \right)^\tau \in \prod_{i=2}^v A_j$ ἄρα κατὰ τὴν

ὑπόθεσιν τοῦ θεωρήματος τὸ $\left(\prod_{i=2}^v \alpha_i \right)^\tau = e$ ὅθεν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὴν ὑπόθεσιν

τῆς τ . ἐπαγωγῆς συνάγεται ὅτι:

$$\tau \equiv 0 \pmod{(\tau_2, \tau_3, \dots, \tau_v)} \quad (4)$$

ἀλλὰ καὶ $(\alpha_1 \times \prod_{i=2}^v \alpha_i)^\tau = e$ ὅθεν

$$\tau \equiv 0 \pmod{\tau_1} \quad (5)$$

ἄρα ἐκ τῆς (4) καὶ (5) συνάγεται

$$\tau \equiv 0 \pmod{(\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v)} \quad (6)$$

Κατόπιν θ' ἀποδείξωμεν ὅτι:

$$\alpha^{(\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v)} = e$$

Διὰ $v=2$ ἔχομεν $\alpha = \alpha_1 \times \alpha_2$

ὅθεν ἀφοῦ τὸ $(\tau_1, \tau_2) \equiv 0 \pmod{\tau_1}$

ἐκ τῆς προτ. 4.4 συνάγεται ὅτι τὸ

$$\alpha^{(\tau_1, \tau_2)} \in A_1$$

ἐπειδὴ δὲ $\alpha = \alpha_2 \times \alpha_1'$ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν θὰ ἔχωμεν ὁμοίως ὅτι

$$\alpha (\tau_1, \tau_2) \in A_2 \text{ ἀφοῦ } (\tau_1, \tau_2) \equiv 0 (\tau_2)$$

ἄρα $\alpha (\tau_1, \tau_2) = e$.

Θὰ δεῖξωμεν ὅτι ἡ πρότασις ἰσχύει διὰ n ὑποσυμπλέγματα ὑπὸ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἰσχύει διὰ $n-1$.

$$\tau \circ \alpha = \alpha_1 \times \prod_{i=2}^v \alpha_i \quad (7)$$

ἀλλὰ τότε $\alpha (\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v) \in A_1$ ἀφοῦ

$$(\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v) \equiv 0 (\tau_1) \quad (\Theta \text{εώρ. 4.4})$$

ἡ (7) γράφεται

$$\alpha = \prod_{i=2}^v \alpha_i \times \alpha_1'$$

ἄρα $\alpha (\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v) \in \prod_{i=2}^v \alpha_i$

ἀφοῦ $(\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v) \equiv 0 (\tau_2, \tau_3, \dots, \tau_v)$.

Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν δὲ τῆς τ . ἐπαγωγῆς

$$\prod_{i=2}^v \alpha_i \text{ εἶναι τάξεως } (\tau_2, \tau_3, \dots, \tau_v)$$

ὥστε ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι $\alpha (\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v) = e$.

5.1.2 Παραδείγματα:

1) Ἐὰν $A = A_1 \times A_2 \times \dots \times A_n$ τὸ A δηλ. εἶναι εὐθὺ γινόμενον τῶν ὑποσυμπλεγμάτων A_1, A_2, \dots, A_n τότε αἱ ὑποθέσεις τοῦ θεωρήματος 5.1 ἰσχύουν καὶ ἔχομεν ὅτι ἂν $\alpha = \prod \alpha_i$ ἡ τάξις τοῦ α εἶναι τ καὶ $\tau = (\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_v)$ δηλ. τὸ E.K.II. τῶν τάξεων τῶν A_i . (εὐθὺ γινόμενον [5] σελίς 144).

2) Ἐὰν A_i εἶναι κυκλικὰ συμπλέγματα ἕκαστον τάξεως ρ , τότε ἡ τάξις παντὸς στοιχείου τοῦ εὐθέος γινομένου αὐτῶν,

$$A = A_1 \times A_2 \times \dots \times A_n \text{ καὶ διαφόρου τοῦ } e \text{ εἶναι ἐπίσης τάξεως } \rho.$$

$$([1] \text{ σελίς } 236 \text{ καὶ } \S=46).$$

ΣΗΜ. Αἱ συνθήκαι τοῦ θεωρήματος ἐξασφαλίζουν τὸ ὅτι ἡ Ἄλγεβρα $\prod_{i=1}^n A_i$ εἶναι εὐθὺ γινόμενον τῶν A_i καὶ συνεπῶς τὸ θεώρημα προφανῶς εἶναι ἀληθές.

$$\text{διότι } a = \| \alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n \| \text{ καὶ}$$

$$a^\mu = \| \alpha_1^\mu, \alpha_2^\mu, \dots, \alpha_n^\mu \|.$$

RÉSUMÉ

Dans cette étude nous introduisons et démontrons trois propositions, qui concernent l'ordre des éléments de groupes non - Abéliem.

Ces théorèmes sont les suivantes :

1. Si A_1, A_2, \dots, A_v sont des sous - groupes d' un groupe Σ , et

$$a_i \times \prod_{j=i+1}^v A_j = \prod_{j=i+1}^v A_j \times a_i$$

pour tout $a_i \in A_i$ $i=1, 2, \dots, v-1$ alors nous avons

$(a_i \times b)^k = a_i^k \times b$ pour $a_i \in A_i$, b & $b_1 \in \prod_{j=i+1}^v A_j$ (et K = entier positif).

2. Si A_1, A_2, \dots, A_v sont sous - groupes d' un groupe Σ , et

$$a_i \times \prod_{j=i+1}^v A_j = \prod_{j=i+1}^v A_j \times a_i$$

pour tout $a_i \in A_i$ et

$$[A_i, \prod_{j=i+1}^v A_j] = e \text{ pour } i=1, 2, \dots, v-1 \text{ tout élément } a_i \times b,$$

$a_i \in A_i$ & $b \in \prod_{j=i+1}^v A_j$ élevé à une puissance K nous donne un élément appartenant à $\prod_{j=i+1}^v A_j$ si et seulement si l'ordre de l'élément a_i est un diviseur de K .

3. Sous les condition du N° 2 et la supposition que

$$b \times A_i = A_i \times b \text{ pour chaque élément } b \in \prod_{j=i+1}^v A_j$$

l'ordre de chaque élément $a = \prod_{i=1}^v a_i$ & $a_i \in A_i$ est égal à la P.P.C.M. des ordres des éléments a_i .

Pour demontrez ces théorèmes dessus, nous généralisons d'abord une proposition connue sous la proposition :

Si A_1, A_2, \dots, A_v sont sous - groupes d' un groupe Σ , les complexes $\prod_{j=i}^v A_j$ pour $i=1, 2, \dots, v-1$ sont des sous groupes de Σ , si et seulement si

la condition $A_i \times \prod_{j=i+1}^v A_j = \prod_{j=i+1}^v A_j \times A_i$ pour $i=1, 2, \dots, v-1$, est valable pour ces sous - groupes.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. CHATELET A., Arithmétique et Algèbre modernes. Paris 1954.
2. B. L. Van der WAERDEN, Moderne Algebra. Berlin 1937.
3. DUBREIL P., Algèbre, 1946.
4. ΡΟΚΟΣ ΠΑΝΤ., Γενικεύσεις θεωρημάτων ομομορφισμού και ισομορφισμού εις γενικάς άλγεβρας και άλγεβροδακτυλίους, 1954.
5. JACOBSON N., Lectures in Abstract Algebra. N. York, 1951.
6. SPRECHT, Gruppen (Erlagen 1953).